

Per Lalanders egna berättelse, nedtecknad i början av år 1940 när han var drygt 64 år.

Inledning

Det är min dotterson Per-Åke, som gång på gång bett mig berätta något från mitt flydda liv och då det kan tänkas att någon fler kan komma att göra liknande framställning, vill jag försöka samla något av mina barndoms-, ungdoms- och mandomsminnen, vilka här skola tecknas upp för ett kommande släkte och för att påminna om Guds godhet med mig under de år som det beskärts mig få leva.

Med full rätt torde någon kunna anmärka att mina levnadsminnen ej äro värda det papper varpå de nedskrivs, eller det bläck, som åtgår för att framställa dem, men jag svarar då att mycket av vad vi läsa och säkerligen kommande släktled också komma att läsa, ej heller har så särdeles stort värde, men ändock blir läst, i brist på bättre.

1:sta Kapitlet - Barndomsminnen

Jag är enligt uppgift av mina föräldrar och bekräftat av Åre socken kyrkoböcker, född den 9 november 1875 å Vikböle gård inom Åre socken.

Föräldrahemmet var vid denna tid fattigt och syskonskaran stor. Säkerligen var det därför delade meningar huruvida den nye världsmedborgaren var välkommen eller icke. - Brödkakan ville icke alltid räcka till förut, åt de sex matfriska ungdomarna plus föräldrarna, ännu mindre skulle ransonerna säkerligen bli, när ännu en skulle ha sin andel. -

Mina minnen av föräldrahemmet sådant jag minnes det före år 1883, må tillåtas mig att här få anteckna. Som framgår av gårdsnamnet "Vikböle", så tyder detta på en tidig bebyggelse. Troligen dog under digerdödens dagar hela befolkningen ut och gården blev sedan under någon tid ett "ödeböle", - När det sedan blev befolkat är mig icke bekant, men av vad som framgår av den släktforskning, som verkstälts för min räkning av Svenska Släkt Institutet, synes det sannolikt att min mors förfäder sedan rätt lång tid tillbaka tidvis brukat denna gård. Åren 1881 - 1883 flyttades samtliga uthus och boningshus upp till den plats där de nu äro belägna. Denna flyttning blev nödvändig på grund av järnvägens framdragande och i synnerhet ladugården befanns ligga allt för nära där banvallen måste placeras. Så blev också förhållandet med stall och mangårdsbyggnad.

Då jag härovan har omnämnt järnvägens framdragande genom Jämtland, bör rättvisligen erinras om hur godstransporten skedde tidigare från västerhav och till österhav och vice-versa. Jag minns ännu dunkelt dessa, som till denna tid, hade att ombesörja dessa varutransporter, komma i långa rader med sina foror och ur de hade vissa övernattningsställen, där särskilda "färdmansstallar" voro uppförda för deras hästar och färdmännen själva vanligen finge nöja sig med att breda ut sin päls till bädd på golvet i storstugan, sommar stugan eller på vinden. Dessa resor med en "fora", som vanligen hämtades i Levanger och fraktades till Östersund, en sträcka av omkring 23-24 mil, var mycket ansträngande och mödosam. Den svåraste delen av resan var givetvis den del därav, då man passerade högfjället på gränsen mellan Sverige och Norge. - Denna form för varutransporter skulle dock upphöra i och med järnvägens byggande och dess övertagande av samfärdseln mellan de båda länderna.

Denna del av den svenska historien, som handlar om järnvägsbyggandet, ligger inom ramen för mina barndoms- och ungdomsminnen ända från år 1879. - Sedan riksdagen slutligen blivit

enig om sträckningen av den s. k. tvärbanan genom Jämtland, påbörjades arbetet det först nämnda året, och 1882 invigdes banan för allmän trafik. - I och härmed upphörde också färdmännens yrke.

Under banbyggandet voro stora ”styrkor” av s.k. rallare utplacerade på så sätt att vissa lag med Östersund som utgångspunkt gingo upp mot Järpen, under det att en annan avdelning gingo ut från Storlien och mötte på sistnämnda plats dem som kommo från Östersund. Jag förbigår här försöket att skildra mina hågkomster av det s.k. rallarlivet. Jag övergår med ens till att nämna hur jag erinrar mig invigningshögtidligheterna då invigningståget sommaren 1882 passerade Åre station. - Jag var då en liten gosse ännu ej fyllda sju år, men jag minnes än i dag när Konung Oskar II hälsade på de församlade och samtalande med flera av de äldre som tilldrogo sig hans uppmärksamhet.

En lapp, som kallades ”rik Jöns” hälsade bl. a. på konungen och tillfrågades av denne hur många renar han hade. Svaret blev, ”Å si je ha full når stycktje”. (Det sades att han skulle vara ägare till omkring 5 000 renar). Konungen, statsråden och högre militärer och andra tjänstemän, Drottningen och Kronprinsen, vår nuvarande konung, och Kronprinsessan m. fl. av de kungliga. Allt detta var något som var en märklig upplevelse och blev ett minne för livet. Nästa etapp för det kungliga invigningståget var Storlien där middag intogs och storslagna festligheter till de kungligas ära vore anordnade.

2:dra Kapitlet - Den andliga väckelsen

Så långt det är mig bekant hade den del av Åre socken, som utgöres av den egentliga Åredalen, icke berörts av de väckelsevindar, som annars hade blåst fram över snart sagt hela vårt land under 60-70-talen, men bland de s. k. rallarna fanns det en och annan som erfarit verklig frälsning. Dessa föranstaltade nu om att predikanter kommo och höllo andliga sammankomster. Många blevo på så sätt vunna för Herren och förda till livsgemenskap med sin frälsare Herren Jesus.

Bland dessa minnes jag särskilt min äldsta syster Märilt, jämte många av hennes ungdomsvänner. Bland de s.k. ”väckta” torde även mina föräldrar få räknas, ty något nytt började verkligen i och med det som skedde, att visa sig även i deras liv och i vårt hem. I detta sammanhang torde det förtjäna att nämnas att kanske ett årtionde tidigare sålunda i slutet av sextiotalet (1865-70) uppstod en andlig rörelse vid Huså bruk och att en och annan av dem, som där funne frid och frälsningsförvisning, kommo att bosätta sig i Åre och i sin tur talade om vad de erfarit.

Allt nog under denna tid, dels slutet av den s.k. brukstiden och dels under järnvägsbygg-naden åren 1879-1882, var det icke få som voro bekännande kristna i min hembygd och som en synlig frukt av vad som på detta sätt skedde torde man väl med säkerhet kunna få räkna tillkomsten av Björnänge bönsal som uppfördes åt 1883.

Från dessa möten äger jag min hågkomst av en friare andlig verksamhet än vad som förekom i kyrkan. Då jag här nämner kyrkan bör det kanske tillåtas mig att få nämna att mina föräldrar voro principiella kyrkobesökare och att vi samtliga barn måste vid deras sida, övervara högmässa-gudstjänsten, trots att det 7-800-åriga templet saknade uppvärmning ända till år 1883. Kyrko-besökare fingo sålunda intill detta år övervara gudstjänsterna i den ofta mycket kalla stenkyr-kan, men ingen lät detta avskräcka sig. Till kyrkan måste man. - Det var förresten också snart sagt den enda omväxling som bjöds i den trista och enformiga tillvaron. Förutom predikan föreläste prästen om blivande auktioner och andra kungörelser av

varjehanda slag, barn döptes, bröllop firades, begravningar förrättades, kyrko- och kommunalstämmor höllos på bestämda tider, vänner som ej sett varandra på länge träffades o.s.v.

Till kyrkan måste man sålunda. Förutom att det ansågs som en god sed, erbjöd sålunda dessa kyrkobesök mycket av intresse. Prästens förmåga att med ett personligt budskap nå åhörarnas hjärtan var nog vid tiden för mina pojkår, rätt minimal, men sedvänjorna hade makt över de goda Åreborna och det föll ingen in att skolka. Många vore också de som färdades lång väg för att få tillfälle övervara högmässan och kanske de kunnat använda tiden sämre. När allt kommer till, kanske det var det mest lönande.

I det föregående har jag omnämnt kommunal- och kyrkostämmor såsom en av attraktionerna för kyrkobesökare. Det har berättats mig om Årebornas strider vid dessa stämmor. Som ett exempel anfördes endast följande: Förslag väcktes i slutet av 1850-talet om kyrkans förflyttande från kyrkbyn strax intill nuvarande Åre järnvägsstation, till någon plats ungefär en mil längre västerut. Med hänsyn till att folkmängden inom Åre vid denna tid ej uppgick till mer än omkring 1 000 till 1 500 personer och att större delen av dessa voro bosatta från Brattland i öster till Duved i väster förefaller det ju från denna synpunkt som om kyrkan på den plats den hade stod mitt i byn. Men som socknen är åtta mil lång och det fanns byar ända upp mot gränsen mellan Sverige-Norge blev avståndet för dessa som bodde längst i väster, ända till sex mil under det att längsta avståndet mot öster ej blev mer än en mil.

Som talesman för de s. k. ”västbyggarna” fanns den värtalige och talangfulle bonden, sedermera riksdagsmannen Gunnar Eriksson i Mörviken, under det att ”östbyggarnas” talan fördes av den betrodde storbonden och kommunalnämndsordföranden Per Jacobsson i Björnänge. Den senare hade icke ordet i sin makt, men var istället en utmärkt skrivare, en som kunde i skrift framlägga sina tungt vägande sakliga skäl för det ur alla synpunkter riktiga att låta kyrkan få vara där den, ända från 1100-talet hade stått. Enligt vad jag kunnat förstå av det som berättats mig, skulle troligen ”östbyggarna” hemfört segern om icke en smula list använts från motpartens ledare. Efter en trettioårig fejd segrade sålunda ”västbyggarna” och år 1894 invigdes den nya kyrkan i Åre socken.

Ett annat minne från dessa mina barndomsår var ”bruksfolket” vid Fröå gruva. Dessa ”typer”, såsom jag minns dem, voro ett folk för sig, vars inslag bland ortsbefolkningen verkade som ett brokigt inslag av något förnämligare än den tröga och säkerligen mera sävliga bondebefolkningen. Gruvorna vid Fröå och Huså nedlades år 1881 och de flesta vid den förstnämnda gruvan blevo anställda vid järnvägsbyggnaden eller emigrerade till Amerika. Brukstiden eller gruvdriften började 1740-50 och pågick till 1880 sålunda omkring 140 år. Det var en betydande arbetarstam som var anställd vid de båda gruvorna vars ägare var Carlbergs och Gustavs A/B. Då gruvdriften började på 1740-talet anställdes vana kolare och bergsprängare från Bergslagen nere i Dalarna, Västmanland och Värmland och bland dessa var det många som härstammade från vallonernas erkänt dugliga släkte.

3:dje Kapitlet - Skoltiden

Min första lärarinna i småskolan var känd för sann gudsfruktan. Det första jag minnes att vi lärde oss var bl. a. ”När vi sitta i vår bänk, då det heter eftertänk. Genast börja vi fundera på det där och annat mera”. Palestinakartan väckte givetvis stort intresse och griffeltavlan var något storslaget, vi fick lära oss skriva eller teckna, staplar o. s. v. Skolsal var vindsrummet i Simon Anderssons i Vik gård. Då sålunda de första grunderna lades till min bokliga och andliga vetande, äro minnen som äro outplånliga.

Lärarinnan i fråga, som hade den ansvarsfulla uppgiften att lägga en god grund för framtida vetande, var dotter till en av de mest ansedda bönderna. Denne bonde höll hårt på sitt stånd och om honom torde det kända ordet ”bond-adel” med rätta kunna användas. – Det var vanligt då, såsom det säkerligen förut hade varit och ännu är, att då de unga i familjen skulle välja livsledsagare, så måste hänsyn tagas till att de, som ämnade förena sina öden måste vara jämbördiga ifråga om stånd och levnadsvillkor. Någon avvikelse från dessa principer kunde icke tolereras. Nu hade dock den unga vackra och synnerligen älskliga lärarinnan vågat lägga en annan synpunkt på denna fråga. Själv hade hon nämligen kommit med bland väckelsens folk, hon kunde därför numera icke känna ”sympati” för någon som ej tillhörde det ”folket” och det fanns bland hennes nyvunna vänner en, som hade vunnit hennes hjärta, men som tyvärr endast var rallare. Då denna bekantskap blev känd för föräldrarna tillsade de sin dotter att ej vidare visa sig i den mannens sällskap och troligen ansågo de det bäst att hon också drog sig ifrån de s.k. läsarnas svärmiska sällskap.

Resultatet blev följande: De unga beslutade sig för att emigrera till Amerika och en dag finna vi i vår särdeles avhållna lärarinnas ställe att hennes yngre syster intog hennes plats. Efter några månader nåddes föräldrar och ungdomsvänner av underrättelsen om att hon ej förmått bära sorgen över skilsmässan från hemmet och att resans besvärigheter hade samverkat till att hennes levnadsdag ändats i blomman av hennes ungdomstid.

Om skoltiden är icke mycket att säga, den skilda sig icke mycket från det vanliga. På den tiden förekom icke klassläsning utan vi fingo vara tillsammans alla som voro i skolåldern i en enda klass. Rättvisligen bör dock erkännas att vi i Åre folkskola hade en utmärkt lärarekraft i Magister Georg Svärd och att vi efter slutad skolgång ej voro sämre rustade att möta livets olika problem än barn på andra platser.

Som en avslutning på skoltiden följde konfirmationen. Lärare i konfirmationsskolan var den utmärkt begåvade och till sin karaktär omutlige kyrkoherde H. Henriksson. Så långt jag kan förstå meningen med konfirmationsläsningen och därefter avläggandet av konfirmationsbekaftelsen inför församlingen, torde det icke ha funnits en enda, som hade den ringaste aning, om vad allt detta betydde. - Ehuru undervisningen, såsom den meddelades av vår konfirmationslärare säkerligen hade värde, är det synnerligen anmärkningsvärt att vi icke blevo undervisade om vad själva handlingen innebar. Konfirmationen ägde rum 1889 och därmed avslutades skoltiden och vi trädde ut i livet.

4:de Kapitlet - Ungdomstiden

Som sågverksarbetare.

Av lätt förstådda skäl har jag i det föregående ej velat vidröra något som hade med tankar och känslor, vid en tidpunkt sådan som denna, men jag kan ej helt förbigå att erinra något om hur en yngling i 14-15 års åldern kan känna det, då portarna öppnades för att lämna skolan och även hemmet och träda ut i det okända. Jag stod nu faktiskt inför något nytt, ty blott ett par år före min konfirmation hade gården överlåtits till mina två äldre bröder Lars och Jacob och för oss de övriga i syskonskaran fanns icke annat val än att söka utkomst på annat håll. Det var egentligen endast min fyra år äldre bror Sven och jag, som ännu stodo utan utkomst, ty äldsta systemen Märith och min åtta år äldre bror Anders voro utbildade till lärare och syster Barbro hade tjänst i familj, då hon ej förestod min broder Lars hushåll. Även då det gällde Sven syntes det betydligt ljusare än för mig. Han var fysiskt stark och hans arbetskraft var en värderad tillgång gärna efterfrågad av den tidens arbetsköpare. Det stora problemet gällde egentligen den gänglige och som det såg ut, fysiskt svage 15-årige Per.

I detta fall, liksom så ofta eljest, var det mor, som kände största ansvaret för vad det skulle bli av hennes yngsta telning. Mor var nog ansvarskännande för att inse att något måste göras för att ordna för gossens framtid. - Far däremot syntes ta det mera lugnt. Hade det gått för de andra att få platser, så skulle det väl alltid öppnas någon utväg även för Per, så ungefär synes han ha resonerat. - Det var icke vanligt på den tiden att man hade så högt flygande planer för framtiden och då ynglingen ifråga ej røjde några utpräglade anlag vare sig för det ena eller det andra, var det bäst att ta det lugnt.

Det kan dock icke förnekas att detta ovissa måste utgöra en utmärkt jordmån för s.k. minder-värdighetskomplex. Sådana tankar som dessa, "Det är inte lönt, jag saknar förutsättningar för att kunna bli något etc." torde ha lamslagit allt initiativ och brytit ner all energi.

Då jag nu femtio år senare blickar tillbaka och påminner mig något av tankar och känslor, som rörde sig i den 14-15-årige ynglingens tanke- och själsliv, ser jag mig vid denna tid som hopplös, modlös, trolös och vinddriven. Att gå hemma och ej ha annat för sig än att vänta på något ovisst blev outhärdligt och det synes mig än i dag som en vändpunkt i mitt liv den dagen då med dagens post en skrivelse anlände från en av mina skol- och barndomskamrater, nämligen Alfred i Frönäset, vari meddelades att jag kunde få en plats vid Husåsågen i Järpen. I brevet meddelades också att det kunde erhållas rum i handlare Wiksténs gård och att avlöningen var 18 öre i timmen. Arbetstiden var från 7.30-9.30, 10-1 och 3-6 = 9,5 timme per dag och à 18 öre = 1.71 kr per dag. Om intet inträffade, såsom sjukdom eller avbrott i arbetet hägrade en månadslön av omkring 42.00 kr. Helt enkelt storartat. Platsen skulle tillträdas omedelbart och det var ingen tid för funderingar. - En koffert packades i hast med de nödvändigaste klädespersedlarna och mat som avsågs räcka de närmaste två veckorna. Min bror Jacob var nog kärleksfull mot lill-bror att han på söndagseftermiddagen skjutsade mig den ungefär två mil långa vägen ner till Järpen. Denna händelse inträffade i september 1890.

Nu började något nytt. - Jag vet icke vid vilket jag skulle kunna likna denna omplantering från det lugna livet hemma och till det oroliga bullrande livet vid ett rätt stort sågverk. Jag har senare i mitt liv försökt omplantera buskar från en plats till en annan, men ofta har det hänt att det misslyckats för mig, i synnerhet om jordmånen varit olika och om jag tagit den buske som skulle omplanteras på en lugn plats och satt den på en blåsig o.s.v.

Här hände något liknande. Det är icke underligt om mången gosse som kommer ut i livet och som omplanteras till nya förhållanden, som icke äro lämpliga för vare sig fysik eller psyke, många tyna bort och dö och måste bäddas ner i en för tidigt öppnad grav. Så mycket är visst, jag kom icke vare sig på rätt plats och ännu mindre i rätt miljö. Aldrig kan jag glömma de första två timmarna som sågverksarbetare, de voro som evigheter och jag har alltid ansett mina första två å tre månader som bolagsarbetare, som det värsta jag upplevt.

Någon gång i november fick jag sluta vid sågen och tillbringade vintern hemma för att nästa vår då sågen åter sattes i gång få tillträda en betydligt bättre plats, nämligen som hjälpkapare. Rätt intressant är det att påminna sig hur vi som hade liknande befattningar vid såväl nya som gamla sågen etablerade strejk. Då arbetet började kl. 6 på kvällen tågade vi kanske ett tiotal ynglingar i min ålder in på sågverkskontoret. Ordet skulle föras av någon och det visade sig snart att det fallit på min lott att framföra våra synpunkter, för det berättigade i våra anspråk på något öres höjning av timlönen. Det drog ut på tiden, sågarna gick men ingen tog undan och kapade det sågade virket. - Det "brötade" sig vid bänkarna och rapport ingick till kontoret att det måste "slås igen" om ej de strejkande återgingo till arbetet.

Sågverkets inspektör, en förnäm och högdragen uppkomling, hade ställts inför en prekär situation. - Här stod framför honom några pojkar, och som den då synlige ledaren för dessa, den nyblivne industriarbetaren, bondpojken från Åre, och å andra sidan en arbetsstyrka uppgående till vid pass 150 man som blev hindrad utföra sitt arbete om ej uppgörelse kunde träffas med pojkarna.

Sågställaren, den annars hyggelige, beskedlige Björk, tyckte också att situationen började bli besvärlig och försökte komma inspektorn till undsättning. Ingenting hjälpte. Vi ansågo oss vara situationens herrar och löneförhöjningen beviljades. - Denna händelse passerade helt obemärkt och hela affären tog nog ej mer än en dryg halvtimme, för att få vår avlöningsfråga ordnad.

Jag hade på detta sätt börjat mitt andra år som sågverksarbetare och så småningom vant mig vid de nya förhållanden i vilka man måste införsätta sig, men larmet från ramarna och kanttrissornas skärande ljud var ingen harmonisk musik och då "sågen" stannade hösten 1891 var också min tid som sågverksarbetare slut. I nästa kapitel vill jag därför övergå till att skildra något om minnena från tiden som fabriksarbetare.

Innan jag lämnar skildringen för de synnerligen minnesrika åren 1890-1891 vill jag få nämna om ännu ett eller annat minne. Under dessa tonår har man ju lätt för att knyta bekantskaper. Så blev också förhållandet med mig. Förutom förut omnämnda Alfred i Frönäset, som senare antog släktnamnet Linder och vilken blev en särdeles ombetrodd och duglig kommunalman inom Undersåkers kommunala liv, slöt jag vänskapsband med en till mig jämnårig yngling, en son till förut omnämnda handlare Wikstén. Denne var en synnerligen begåvad yngling och ett är visst, hade någon uppmärksammat honom och kunnat ordna så att han fått utveckla de stora gåvor och slumrande anlag, som han fått i arv från gångna släktled, hade säkerligen fosterlandet kunnat få glädjas över en av sina bästa söner. - Men alla möjligheter till utveckling voro stängda och det fanns ingen annan utväg än att låta kasta sig in i den av Viktor Rydberg besjungna grottekvarnen. - Sålunda togs han emot vid Halldinssågen, vid kantverket. - Efter att ha gått där några månader och kanske då och då undrat över livets meningslöshet, måst kväva sin brinnande lust för musik, nådde oss en dag underrättelsen att en ribb från kanten hade "sprungit" bakåt och råkat träffa min gode vän Karl Wikstén mot huvudet. Döden var ögonblicklig. Att ett dylikt budskap gjorde ett djupt intryck på en ynglings synnerligt känsliga sinne var naturligt, men vad betydde ett människoliv mer eller mindre, andra väntade blott att fylla tomrummen.

5:te Kapitlet

Som fabriksarbetare

Våren 1892 se vi tvenne ynglingar, den ene på sitt 17:de år och den andre ett par år äldre, tidigt en söndagsmorgon styra sina steg mot sågverks- och fabriksamhället Järpen. Den förstnämnde är densamme som vi tidigare stiftat bekantskap med såsom sågverksarbetare och även som anförare för sina jämnåriga kamrater vid lönekonflikten. Vi ha sålunda redan gjort hans bekantskap, men hans kamrat förtjänar också att bli presenterad. Hans namn är Jonas Hedman och yngsta sonen till kardfabrikören med samma namn från gården Solbringan inom Åre socken.

Denne yngling hade i likhet med alla andra vi känna av den namnkunnige Hedmanska släkten, fått ett rikt arv i fråga om begåvning. - Hans särdeles utpräglade anlag för slöjd hade väckt

stor uppmärksamhet och några lärarinnor från Gevle, som också givit akt på vilka möjligheter till ytterligare utveckling, som kunde utvinnas och bli till gagn för hans samtid, hade lovat att hjälpa honom om han ville söka in på någon skola där lämplig utbildning kunde underhållas. Det var sålunda nu ett led i dessa planer, som togs då han gjorde sällskap med sin barndomsvän ner till industrisamhället Järpen. - Han hoppades kunna spara en del av sin avlöning, ty det förut nämnda löftet om hjälp innebar icke att de vare sig åtog sig något underhåll, eller ens reshjälp, det avsåg huvudsakligast att skänka honom sitt beskydd, sålunda måste han nu inrikta sig på att spara en slänt.

Arbete erhöles ynglingarna och förhoppningsfulle Jonas fick bo hos sin farbror i Bränna, Järpen och nerskrivaren av dessa minnen, fick sin bostad hos en av sina bröder, som erhölet platsen som välbeställd ungdomsuppfostrare, även benämnd med titel Magister eller lärare.

Järpens trämassfabriker sysselsatte vid denna tid omkring 150-200 arbetare. Arbetstiden var 10.5 timmar per skift och i lön betalades ungefär 17 öre per timme. Sålunda 1.78 per dag. Fabriken ägare var Tj. Owen & C:o., London. Vi hade nu blivit köpta av en arbetsgivare som var betydligt modernare än det annars så mäktiga bolag som drev sågverksrörelsen i samma samhälle. Fabriken som blev färdig år ..... hade redan från början elektriskt ljus såväl i fabrikslokalerna, som å det väldiga fabriksområdet i disponentbostaden och i bolagsstallet m.fl. byggnader. Denna anläggning drevs från egna vattenturbiner och var säkerligen det första elektricitetsverket i Jämtland. Som jämförelse kan nämnas att Östersunds stad erhölet elektriskt ljus först år ...

Fabrikslokalerna voro relativt sett rätt rymliga och kanske man t.o.m. kan säga trivsamma. Arbetstiden kontrollerades noggrant från en lucka till kontoret, där arbetarna måste passera till och från arbetet och lämna en bricka med arbetarens nummer. - Om någon kom sent anmärktes detta och löneavdrag skedde då avlöningen utbetaltes.

Många minnen äro givetvis förknippade med anställningen på denna fabrik, men som inget särskilt inträffade, som märkbart skiljer sig från det vanliga, förbigås avsiktligt från skildringen av de vedervärdigheter, som en nybörjare från landet måste genomlida under första året av sin anställning, endast en händelse skall här nedan antecknas.

Min gode kamrat Jonas stannade kvar och fortsatte att arbeta vid fabriken även sedan den ostadige kamraten från Åre begärt sin slutlikvid någon gång i juli 1892. Han vann också på grund av sin plikttrohet befordran och blev smörjare, han erhölet högre lön och åtnjöt sina förmäns synnerliga förtroende. Månad efter månad gick och sparkapitalet växte och hoppets stjärna tindrade varje gång vår Jonas kunde gå till postkontoret och i sin postsparbanksbok få noterat allt större besparingar. Det var hoppet om att den dagen skulle randas då han kunde anse sig ha tillräckligt kapital för att resa ner till sina välgörarinnor i Gevle, som så välvilligt lovat göra sitt bästa för hans utbildning till slöjdlärare eller kanske någon ännu bättre befattning.

Om någon möjligen kommer att läsa denna skildring, om barndomskamraten, från den naturskönt belägna gården Solbringen, tror kanske att uppgiften om sparandet är färgad eller överdriven. Så är dock icke förhållandet. Arbetarna vid fabriken måste vid den tiden hålla sig med mat själva och troligen gick ingredienserna ej till mer än ungefär 50 öre per dag. Klädkontot fick ej gå till många öre per dag, så kom sedan endast avgift till sjukkassan och det hela höll sig säkerligen under 75 öre. Om vi förutsätta att en arbetare hade kommit upp till en lön av två kronor per dag, skulle enligt denna beräkning finnas möjlighet att spara ungefär

30 kronor per månad. Denna beräkning torde vi säkerligen kunna gå ut ifrån då det gällde den av oss här skildrade sparsamme och mönstergille Jonas.

Tiden gick, månad efter månad och allt såg förhoppningsfullt ut man kan då föreställa sig föräldrars, syskons och vänners bestörtning när en dag i ... underrättelsen nådde oss att Jonas förolyckats och ljutit en ögonblicklig död.

En kort notis i tidningarna meddelade att då han skulle utföra sitt arbete och räckte ut ena armen intill ett i gång varande hjul för att komma åt en smörjkopp, hade han kommit för nära hjulet och dragits in i detsamma. Döden var ögonblicklig. Så slutade det för en av vår bygds mest förhoppningsfulla ynglingar. Industrialismen hade krävt ett av sina offer.

6:te Kapitlet

Såsom diversearbetare

Som framgår av vad i föregående kapitel skildrats avslutades tiden som fabriksarbetare redan sommaren 1892. En händelse inträffade samma höst, noggrannare bestämt den 1 november, som blev en vändpunkt ifråga om levnadskall. Nämnda dag lämnade min far detta jordiska, och hans ande flyttade till paradiset underbara boningar. Under senvintern det nämnda året var han syssel-satt med att i potatiskällaren sortera ut frusna potatisar och hade samtidigt placerat glödande kolgrytor i källaren för uppvärmning av densamma. - Han hade icke tagit med i beräkning hur riskabelt detta tillvägagångssätt var och bäst som han var i färd med sitt arbete blev han kolos-förgiftad och hittades någon timme senare till utseende livlös. - Sedan han blivit utburen i friska luften återfick han dock medvetandet, men kunde icke övervinna de giftiga kolosgaser-nas verkningar. Dessa verkade nerbrytande och förlamande och snart måste den förr så fysiskt starke och härdade odalbonden Jacob Jacobsson i Vikböle erkänna sig besegrad och intog sängen redan någon gång i maj. Vid minnet av min fader känner jag det ofrånkomligt att i detta sammanhang få säga att en bättre fader hade vi icke kunnat önska oss. Hans karaktär var omutlig, sålunda kan jag icke tänka mig att far skulle tillåtit sig en orättvis handling, falskhet var något fullkomligt främmande för honom och en osanning var otänkbar då det gällde far.

Om naturens lagar nu äro sådana att barnen i något avseende ärver sina föräldrar, anser jag att vi som nu stodo sörjande vid en älskad fars dödsbädd, vi lämnades icke medellösa om vi blott hade i arv erhållit något av vår faders goda egenskaper och begåvning.

Då jag nämner begåvning anser jag mig icke kunna förbigå att omnämna åtminstone ett av vår faders utpräglade anlag, nämligen hans sinne för räkning. Hans specialite var huvud-räkning, han hade nämligen icke fått lära sig den ädla skrivkonsten, men då avdelnings-ingenjörerna under banbyggandet roade sig med att uppställa tal i exempelvis bråk, som de själva med svårighet kunde lösa, visade det sig att far med sin fenomenala färdighet i huvudräkning lätt löste deras uppgifter. Då jag ännu var en yngling vid fars frånfälle, hade jag vid denna tid icke hunnit förstå vilken betydelse det låg däri att få räkna den till sitt utseende obetydliga och bland samtid obemärkta f.d. gruvarbetaren från Huså gruvor, som sin fader.

Under senare år i mitt liv har jag ofta tackat Gud för minnet av far och hoppet om återseende i den rättfärdigas uppståndelse är mitt stora glädjeämne. Jag har redan nämnt att en vändpunkt i mitt liv inträdde i och med fars död. Jag erhöll till förmyndare en av fars bästa vänner nämligen vår närmaste granne f. d. gruvbyggmästaren från Fröå gruva, sedermera hemmans-

ägare i Vik, Simon Andersson och i fars ställe inträdde min farbror, den förut omnämnde Per Jacobsson, Björnänge gård.

Då far förnam att han nalkades slutet av sitt liv bad han mig att skyndsamt kalla denne sin ende broder för att anförtro honom sin sist vilja. Det var för mig en gripande stund då jag såg de båda brödernas avsked och då jag hörde far framstamma dessa ord, som också blev hans sista här på jorden, ”kom ihåg Per, jag menar lill-Per”.

Såväl min farbror, som min förmyndare voro båda synnerligen ansvarskännande och till sin karaktär hederligheten personifierad och togo det uppdrag som de erhållit på fullaste allvar. Det gällde nu att finna ut bästa möjliga för att trygga skyddslingens och myndlingens framtid. Detta var dock ingen lätt sak. - Den som de här hade att bära ansvaret för syntes dem säkerligen hopplös. - Vad han än försökte sig på syntes han icke ha något utpräglad håg eller fall-enhet för. Att tänka sig något annat än kroppsarbete föll ingen in. - Min äldre bror Anders var det något annat med, han røjde ju gåvor, men vad beträffar dem, som fått sig det föga avunds-värda uppdraget finna en lösning på framtidsproblemet för ynglingen Per, de hade icke fått någon lätt uppgift. Än försöktes skogsarbete men det var allt för krävande för en som nyss lämnat pojkkåren, än finna vi ”problembarnet” som vedkapare vid Forssasågen, än i pålnings-arbete, som bestod i att hålla i en repstump och deltaga i sjungandet av stroferna: Hejarn går och hejarn går, och ettan slår etc. till sista strofen slutade med ”hejarn står”. Vi finna vår yng-ling vid grusningen av järnvägen, vid dytagning och slutligen vid även på försök som bygg-nadsarbetare. På mors enträgna begäran se vi den ”hopplöse” innanför butiksdiskens hos firma Larsson & Eriksson, Duved och även en kortare tid hos firma Larsson & Jonson i Järpen, men i allt detta och mycket annat som prövades syntes det icke vara något som fångade intresset. Givetvis skulle det äga sitt intresse att försöka skildra något av mina minnen från detta väx-lingsrika liv då jag var på jakt efter den sysselsättning som jag möjligen kunde ha anlag för, men då icke mycket har nämnvärt intresse av mina hågkomster från dessa år vill jag härmed återvända till mina ansvariga beskyddares tankar om den, som jag lovat att vara i faders ställe för.

Jag föreställer mig att en dag mötes dessa hedersmän jämte kanske också min mor var inbjuden till sammanträdet. Den fråga som förekom på dagordningen var: Vad skola vi ta oss till med för åtgärder för att få någon passande plats för Per?

Inget protokoll fördes och inga åhörare voro närvarande, vi måste därför härtänka oss såsom det mest antagliga att någon av farbröderna inledde frågan med ungefär följande ord: ”Jag känner mig orolig för vad det skall bli av Per. Som Ni vet så har han deltagit i skogsarbete i flera vintrar. Jag tyckte det var synd om honom här om året då han var med om grusning av banan, det har berättats mig att då grusningen skulle börja där uppe i grusgropen vid Gevsjön så lär alla de, som varit med förut om detta arbete ha skyndat sig och valt ut sådana grustag, som vore lätta att lasta från och Per hade måst taga ett småstenigt verkligt hårdarbetat ställe. Jag känner mig både stolt över honom och sorgsen, då det berättades för mig att han och hans kamrat likväl hade sin vagn lastat lika fort som de andra. Stolt, därför att jag förstår att han brås på sin far, men sorgsen därför att jag är rädd för att han ej kan stå ut med ett så omänsk-ligt arbete i längden. Det har också berättats mig från Ånn där Per var med på dylastningen - Myren därifrån dyan togs låg nedanför stationen och kärrorna som voro mycket stora måste lastas fulla. Kom så härtill regnigt väder, vilket gjorde att dyan dels blev tyngre och dels att landgångarna blevo hala. Det lär ha varit något av det svåraste av allt arbete, som kan före-komma vid järnvägen, men Per hade även i det arbetet kunnat få sin vagn lastat lika fort som någon annan. Men då jag tänkt på huruvida hans far skulle ha tillåtit att Per skall behöva slita

så ont som han måste göra, under sådant slavgöra, så är jag alldeles säker på att han aldrig skulle tillåtit det. Vi ha ju oss också bekant hur han arbetat för bönderna här och gått i dagsverksarbete, men det är ju icke mycket lönande och under alla förhållanden inte något för framtiden. Det förvånar mig mycket att ej Lars Larsson i Duved lät honom stanna som handelsbiträde, ty det tycker jag att han skulle ha anlag för något så borde det ha varit för handel. Men efter vad jag kan förstå så hade han troligast icke behov för någon fler i butiken än en, och då Erik Mattson varit där förut, ej tänker sluta, så torde det ej vara så mycket att undra över om ej Per fick stanna kvar. Jag har talat med kristen i Änge om vad han tror, huruvida per kan ha någon framtid, som byggnadssnickare, men som han uttalade sig hade han icke så stora förhoppningar.

Då vi nu kommit tillsammans anser jag att vi böra försöka enas om ett förslag som jag har tänkt på. Det är nu så att soldaten för roten Björnänge har fått avsked och, som det heter, ”de vakanta numret skall tillsättas”. Lönen är numera 150:- för år och tjänstetiden är ju ej mer än regementsmötet, som räcker ungefär en månad sedan rekrytskolan är genomgången. I förhållande till de allt svårare arbetsförhållanden anser jag för min del att vi skola föreslå Per att han tar denna anställning som soldat. Detta tal, som framsades med känsla och övertygelse, vittnande om ett verkligt intresse för Pers framtid, gjorde ett mäktigt intryck på de närvarande och den andre av farbröderna nickade då och då som ett tecken på bifall.

Efter vad som senare erfors skulle dock mor ha varit betänksam och kanske gjort någon invändning. Det var säkerligen tungt vägande skäl som lågo till grund för hennes betänksamhet. Soldatens yrke hade icke så särdeles god klang i hennes öron, hon var en synnerligen intelligent affärsbegåvning och då hon hörde att det var fråga om att skriva under ett kontrakt förstod hon att här kunde hennes gosse bli bunden med villkor, som han senare ej skulle komma att finna sig i. Hon kände till pers anlag för ombytlighet. Det är också möjligt att hon var orolig för det sällskap som hennes innerligt och ömt älskade barn kunde komma att dragas in i. Jag känner det nu vid nertecknandet av mina hågkomster från de underhandlingar, som därefter inleddes med mig, som ett behov att få göra en eller annan reflexion till desamma, detta av den anledningen att det för mina egna, mina syskon och deras barn, och många i min bekantskapskrets kan ha förefallit en smula egendomligt att ansvariga, hedervärda personer som voro anförtrodda uppgiften att stå i fars ställe, kunde vara så förblindade att de ens kunde föreslå något så vanvettigt som att söka förmå en yngling ännu ej fyllda 18 år, att skriva under ett kontrakt som var bindande för i första hand 33 år och som vidare förpliktade till att med vapen i hand gå ut som försvarare för, som det så vackert hette, hem och härd.

Vid denna tid, år 1893, hade upplysningen bland dem, som berördes av dessa frågor stigit så mycket att rotehållarna numera icke kunde besätta vakanta rotenummer, varför de i stället fingo böta och ett nytt system blev infört, då det gällde att fylla luckorna, nämligen anställande av fast anställda volontärer, som anställdes för en tid av två år.

Då jag nu så lång tid efter denna händelse, tänker på att det fanns personer, däribland mor, mina syskon och andra mig närstående personer, som hade vunnit livserfarenhet och, som förstod innebörden av vad ett dylikt kontrakt hade för betydelse och vilka följder det kunde få, när jag nu tänker mig dessa, se mig underskriva ett slavkontrakt, som praktiskt taget gjorde mig ”livegen” för hela mitt återstående liv, då reagerar allt inom mig och jag förstår nu att de måste ha varit förblindade av rotehållarens övertalningsförmåga och att de blivit påverkade av de synpunkter, som jag låtit min farbror och min förmyndare vid deras sammanträde få uttala.

Då jag skrev under detta kontrakt visste jag givetvis icke vad jag gjorde. Min nödställda

belägenhet utnyttjades för själviska syften, i rotehållarens intresse låg att få det vakanta rote-numret besatt, de frågade icke efter om en ung mans framtid fullkomligt stängdes för möjligheterna till utveckling, de frågade icke efter om de senare komma att betraktas som bedragare av den som blivit bedragen. När deras kontrakt väl och vackert var underskrivet då kände de sig nöjda.

Jag har ej kunnat underlåta att så noggrant som möjligt återgiva omständigheterna, som voro förknippade med detta bedrägliga kontrakts tillkomst, som längre fram kom att visa till vilka olyckliga konsekvenser det kom att leda.

7:e Kapitlet

Besök vid Verdalsraset

I föregående kapitel har jag sökt återgiva några minnen från hur det gick till när jag blev soldat. Innan jag nu övergår till att skildra livet på Frösö läger, vill jag omnämna att på hösten 1893 voro vi några kamrater, som kommo överens om att besöka Verdalen och bese Verdalsraset, som inträffade på våren samma år, då 111 personer omkommo genast och tre senare på grund av de skador som de åsamkats. Tjugo till trettio gårdar förstördes natten mot den 19 maj, och c:a 55 miljoner kbm jord och grusmassor rasade från sluttningarna ner mot Verdalsälven.

Att en sådan naturkatastrof tilldrog sig en oerhörd uppmärksamhet var helt naturligt och under hela sommaren såg man folk, som dels åkte och dels gick den omkring 12 mil långa vägen från Åre räknat och till Verdalen. Vi voro sex eller sju i sällskapet och tillryggalade första dagen den fem mil långa sträckan till Saxvallen. Som jag har ett av mina ljusaste barndomsminnen förknippade med denna plats må det tillåtas mig att här få berätta detsamma.

Värdinnans namn är känt och välkänt för resande från icke allenast vårt land, utan även för turister från skilda länder, som under de senaste 55 åren färdats denna väg. Vill minnas att det var på nyåret 1884, som det skulle firas bröllop på Saxvallen. Mina föräldrar voro bland de inbjudna, men ehuru jag då ej var mer än 8-9 år förstod jag att här ovillkorligen skett ett oförklarligt förbiseende, ty bruden var ju icke allenast min kusin, hon var ju även min gudmor och jag hade ju hart när oräkneliga bevis för att vi voro de allra bästa vänner. Alltnog jag förklarade för mor och far att även jag skulle vara med på min gudmor Lisas bröllop. Så blev också förhållandet. Bröllopet räckte minst två dagar och Saxvallen fick den bästa värdinna det intill denna dag har ägt. Hennes namn, inristat outplånligt i samfärdselns historia är Fru Lisa Olsson Saxvallen. Att vi blevo mottagna och förplägade på bästa sätt torde vara överflödigt att nämna.

Nästa dag voro vi tidigt på benen och anträdde då färden mot norska gränsen. Omkring 5-6 km från Saxvallen ligger ett storartat jaktstolt, som på sin tid uppfördes av en rik engelsman. Platsens namn är Skalstugan. Som det framgår av namnet torde här av staten ha uppförts en stuga, kanhända redan under Olof den Heliges tid eller möjligen ännu tidigare, till skydd och övernattningsställe för dem som färdades denna väg mellan Sverige och Norge. På samma väg ha vi ju också Stalljärnsstugan och Medstugan på svenska sidan. – Vi voro sålunda på historisk mark och otaliga torde de vandrare under århundradenas lopp ha varit, som vandrat denna väg före oss. Skalstugan ligger ej mer än möjligen sex á sju kilometer från gränsen och var den sista bebyggelsen på svenska sidan. Vandrigen över gränsen, där vi skåda ut över de väldiga fjällvidderna var en upplevelse då, och har säkerligen varit det också sedan för alla som färdats denna väg. Jag föreställer mig hur en gång kanske Norges mest namnkunnige

konung Olof Haraldsson, kände det så han sommaren 1030 i tätan för sin här vandrade samma väg som vi denna dag hade passerat. Om det tillåtes mig, låta fantasien fylla ut berättelsen om denna vandring, då Norges biltoge konung, som nu levat i landsflykt och under tiden besökt sin svåger storfursten Jaroslaw av Gardarike och nu var på väg ner till Verdalen. Vore det underligt om denne konung, som vågat så mycket för sin kristna tro, av hänförelse över Guds storhet och väldiga makt, här uppe på gränsen till det rike, som han nu var på väg för att återerövra, då han blickade ut över de väldiga vidderna mot väster, utropa till sina följeslagare: "Såsom vite Krist en gång av kärlek till oss och hela mänskligheten gav sitt liv för att rädda oss från allt ont, likaså vilja vi våga våra liv för att rädda Norges folk från de hedniska härskare som nu ha makten och regera i detta land". Alla som voro med honom sade: "Amen." Jag föreställer mig också med stöd av vad historien säger oss om dessa som följde och voro med konung Olof att i hans omedelbara närhet står en man huvudet högre än alla de andra, han träder fram till den konung som han svurit trohet och säger: "Från och med denna stund vill också jag få viga mitt liv till att tjäna, leva, strida och dö, icke allenast för Dig ädle konung, jag vill också viga mitt liv för att tjäna, leva och dö för vite Krist". Denne mans namn var Arnljot Gelline.

Vad jag härövan relaterat är min fantasi, men jag tycker mig se dessa skarors segervissa tåga vidare ner mot Sul och Verdalen och efter det även Arnljot den Jämtländske nationalhjälten, jämte många, många andra vid Verdalsälvens strand medfått det heliga dopet, gingo de som oövervinnerliga hjältar mot landets inkräktare. Såväl Konung Olof som Arnljot som många andra stupade denna historiska dag den 30 juli år 1030, men i och med deras död segrade dock såväl Olofs enhetstanke, som de grundsatser, som han under den tid, som han var Norges konung hade sökt att inplantera i den norska folksjälen. Men på dessa färdestigar är det också andra skaror som i det 11:te, 12:te och kanske senare århundraden vandrat fram. Jag tänker här på pilgrimerna, ty med visshet var det denna väg, som vi här denna dag vandrade, som även följdes för att icke glömma hur någon tidigare säkerligen också vikingatåg gått från Bottniska vikens hamnar till Norges västkust och då våren åter nalkades styrde samma skaror samma väg tillbaka till den plats där deras vikingaskepp föregående höst frusit in.

I senare tid drogo också just efter denna mellanriksväg långa rader av färdmän, vilkas uppgift det var att forsla varor från hav till hav. Såsom förut nämnts så var det egentliga målet för vår vandring olycksplatsen i Verdalen. Först tredje dagen av vår fotvandring nådde vi fram till olycksplatsen. Det var något ofattbart att tänka sig att just på denna hemska plats där man nu endast kunde spåra ödeläggelse och förstörelse, kort tid förut legat ett trettiotal välbyggda gårdar, med åkrar och ängar. Älvens vatten var ännu omkring fyra månader efter den tragiska händelsen som en lervälling och just vid tiden för vårt besök förekom flera mindre ras. Sedan vi tagit del av verkningarna efter denna naturkatastrof fortsatte vi fram till Sticklestad där vi bl. a. besågo den kyrka där Olof den helige stupade. Därefter kommo vi fram till Levanger, som blev slutpunkten för vår vandring. Vi togo nämligen sedan båt till Trondhjem och därifrån tåg hem tillbaka till vårt land igen. (Östersund fick järnväg 1879 och sträckan Trondheim - Storlien invigdes 1882 med kunglig glans - red. anm.)

8:de kapitlet

Som soldat

Våren 1895 inställde jag mig en dag i maj månad på Frösö lägerplats för att börja min utbildning för Krigsyrket. Sedan vi fått vederbörlig utrustning av kläder, vapen och diverse persedlar skulle samtliga som denna vår ryckt in till militärtjänst svära fanan trohet, som det på militärspråket heter, efter denna ceremoni ansågos vi invigda till att försvara fosterlandet.

För en blivande soldat måste rekrytskolan genomgå, sedan uttogos en del till förberedande korpralskolan och ytterligare ännu en uttagning till korpralskolan. Allt gick så att säga friktionsfritt då det gällde ”rekryten”, som det hette och sommaren 1896 genomgicks förberedande korpralskolan med högsta betyg. Övningstiden var fyra månader varje sommar och avslutades med det s. k. regementsmötet. Andra året då regementsmötet just hade begynt inträffade en händelse som möjligen kan intressera någon eventuell läsare av dessa mina memoarer.

Jag hade en morgon låtit sjukskriva mig för en inbillad knäskada och satt och njöt av min frihet på barackens trappa, då kommer min kompanichef gående och följande förhör utspelar sig. ”Varför är icke Jacobson (mitt soldatnamn) ute i tjänstgöring?” Svar: ”Jag är sjuk-skriven.” Nästa fråga: ”Hur är han då sjuk?” Svar: ”Knäskada.” Kaptenen, en av regementets intelligentaste officerare genomskådade sin underordnade och tänkte troligen, ”mej lurar du inte”, varför han befallde mig att följa med in på kompaniexpeditionen där förhöret fortsatte ungefär som följer. ”Kan Jacobson skriva?” Svar: ”Ja.” ”Skriv sitt namn här.” Detta verkställdes. Sedan förestavades en sats, som jag befalldes att nerskriva på ett framlagt papper. Så skedde, och nu var förhöret avslutat. Domen löd: ”Jacobson får bli min fanjunkare behjälplig här tillsvidare.”

Som regementsmötet är det arbetsammaste i militärtjänsten, kom jag på detta sätt undan alla enformiga marscher och övningar ute i det fria ofta under olidliga väderleksförhållanden och fick i stället agera som någon sorts medarbetare åt kompaniadjutanten. Den kloke kapten von Bahr glömde dock icke att förbehålla att från skjutövningar kunde jag icke befrias. Men inga skyar utan moln. Genom denna förändring av arbetsuppgifter blev det mera tillfällen att besöka regementets ”markis” och detta medförde större utgifter än motsvarande inkomster och skulle i längden ha lett till en ekonomisk katastrof, men den saken lyckades jag ordna på det viset att jag började köpa upp en och annan militärtröja (Olle) av stamanställda, som måste avhända sig dessa varma och slitstarka plagg för att på så sätt få sig en kaffeslant, om jag betalade exempelvis två kronor, så lyckades jag sedan placera dessa exemplar på värnpliktiga (beväringar) för 2:50 alltså en vinst som motsvarar några koppar kaffe eller en portion pannkaka med lingonsylt. Dessutom tillerkändes jag också andra pris bland ca 2 000 deltagare i det årets prisskjutning. Priset var 10:00 kr. - Det bör erkännas att den som förde skjutprotokollet gärna gynnade mig med ”högre poäng” där det förekom osäkra fall. - Men det är ju möjligt att samma praxis tillämpades även för andra deltagande skyttar och i så fall kanske det ej var så mycket orättvisa i att denna utmärkelse tillerkändes mig plus de 10 kronorna.

Även denna sommares militärövningar nådde sitt slut och vi fingo begiva oss hem var och en till sitt. Innan jag skildes med mina kamrater var det en volontärkorpral, som under regementsmötet var min s.k. truppchef, som uppmanade mig att söka in i någon skola och torde då ha nämnt Östersunds praktiska skola. På hemresan uppsökte jag denna skolas rektor och erhöll av honom prospekt. Efter samråd med mor insände jag min ansökan för vinnande av inträde och då denna beviljades inställde jag mig någon dag i oktober. Till lärare hade vi förutom rektor även en verkligt skicklig lärarekraft i extralärare Carl Svensson.